

Försvvarshögskolan

Självständigt arbete (30 hp)

Författare		Program/Kurs
Erik Normark		HOP SA 2025/26
Handledare		
Viktoriya Fedorchak		Antal ord: 9984
		Kurskod
		2UK023
Samverkan men inte samma verkan <i>En tolkning av doktrinära problemrepresentationer</i>		
<p>ABSTRACT: Sweden's accession to NATO entails a fundamental reconfiguration of the doctrinal conditions shaping the Swedish Air Force. This study examines how military cooperation is articulated through tensions between NATO and Swedish doctrines, and how these representations affect the strategic room for manoeuvre of a small-state air force. Drawing on Carol Bacchi's What's the Problem Represented to be? (WPR) approach, the study conducts a qualitative, comparative analysis of key NATO and Swedish doctrinal texts. The findings reveal a strong convergence around deterrence, tempo, and interoperability as organising logics, in which flexibility is increasingly defined through standardisation. At the same time, small-state constraints, asymmetries, and dependencies are largely left unproblematised. The study argues that the resulting tension between great-power-oriented doctrinal rationality and small-state survival logic should not be understood solely as a limitation, but as a potential strategic resource for the Swedish Air Force within the alliance.</p>		
Nyckelord: NATO, Air Power, Strategy, WPR, Doctrine, Small States, military flexibility		

INNEHÅLL

1. INLEDNING	3
1.1. SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING.....	5
1.2. FORSKNINGSÖVERSIKT: MELLAN STRATEGI, ORGANISATION OCH LUFTMAKT.....	6
1.3. TEORETISK TRIANGULERING I FORSKNINGSFÄLTET	9
2. METOD.....	11
2.1. VETENSKAPSTEORETISK UTGÅNGSPUNKT OCH TOLKANDE ANSATS	11
2.2. WPR SOM ANALYSRAM FÖR MILITÄR DOKTRIN	12
2.3. KVALITATIV FALLSTUDIE MED KOMPARATIV DOKTRINANALYS	13
2.4. KODNINGSMATRIS OCH ANALYTISK OPERATIONALISERING	14
2.5. METODOLOGISK KVALITET	16
3. RESULTAT.....	17
3.1. SÄKERHET, EN FRÅGA OM MILITÄR HANDLINGSFÖRMÅGA OCH KOLLEKTIV EFFEKT.....	17
3.2. AVSKRÄCKNING, TEMPO OCH HANDLINGSFRIHET SOM ÖVERORDNADE LOGIKER	18
3.3. FLEXIBILITET DEFINIERAS GENOM LIKRIKTNING.....	19
3.4. ANTAGANDEN OCH TYSTNADER	20
3.5. KONVERGENS I SPRÅK OCH LOGIK	21
4. ANALYS.....	22
4.1. STRATEGI SOM BRO ELLER VILLKORAD PRAKTIK	22
4.2. DOKTRIN OCH FLEXIBILITET ELLER SMÅSTATLIG ÖVERLEVNADSLOGIK.....	24
4.3. RELATION TILL SAMTIDA TRENDER I LUFTMAKT OCH ALLIANSKRIGFÖRING	24
4.4. MULTI-DOMAIN OPERATIONS SOM FÖRSTÄRKANDE TREND.....	25
4.5. SMÅSTATERS ANPASSNING SOM STRUKTURELL TREND.....	26
5. DISKUSSION OCH SLUTSATSER.....	27
5.1. REFLEKTIONER KRING STUDIEN OCH PROFESSIONEN	29
5.2. BEGRÄNSNINGAR OCH FORTSATT FORSKNING.....	30
5.3. SLUTORD	31
6. LITTERATUR OCH REFERENSFÖRTECKNING	32

1. INLEDNING

Den europeiska säkerhetsordningen har under det senaste decenniet genomgått en genomgripande förändring. Återkomsten av stormaktsrivalitet, Rysslands militära aggression mot Ukraina samt en ökande betoning på militär makt som politiskt instrument har inneburit att Nato i allt högre grad orienterar sig mot kollektivt försvar, högintensiv konflikt och militär avskräckning. I denna kontext har luftmakt fått en alltmer central roll i alliansens strategiska tänkande, inte minst genom utvecklingen av multidomänoperationer, integrerade ledningssystem och långtgående krav på interoperabilitet mellan medlemsstaternas stridskrafter (NATO, 2018; Terriff & Osinga, 2020).

Parallellt med denna utveckling har Nato under de senaste två decennierna genomgått vad som kan liknas vid en omfattande militär transformation. En transformation som i hög grad varit USA-ledd och präglats av införandet av nya teknologier, nya doktrinära koncept och nya organisatoriska principer såsom nätverksbaserade förmågor, *effect based operations* och expeditionär krigföring. Nato har därigenom fungerat som en central institution för spridning av militära normer, där amerikanska erfarenheter och koncept successivt internaliserats av europeiska allierade, dock i varierande grad men med betydande nationella anpassningar (Buczynska, 2019; Farrell et al., 2020; Försvarmakten, 2022). Transformationsprocessen har emellertid inte varit symmetrisk. Forskning om små stater i Nato visar att medlemsländer med mer begränsade militära och ekonomiska resurser befinner sig i ett strukturellt asymmetriskt förhållande till alliansens dominerande aktörer. Små stater är i hög grad beroende av kollektiva säkerhetsarrangemang för att kunna tillvarata sina nationella intressen, samtidigt som deras faktiska inflytande över strategisk doktrinutveckling och implementering är begränsat (Nisser, 2021; Terriff & Osinga, 2020). Även om Nato formellt bygger på konsensus präglas beslutsfattande och doktrinär utveckling i praktiken av stormakternas resurser, operativa erfarenheter och strategiska prioriteringar. Det anses dock att små stater kan utöva inflytande genom institutionella mekanismer såsom kommittéarbete, specialisering och koalitionsbyggande men att detta inflytande i regel är koncentrerat till procedurfrågor och avgränsade sakområden snarare än till den övergripande strategiska nivån. När frågor rör användning av militärt våld, operativ doktrin eller långsiktig kapacitetsutveckling tenderar stormakternas intressen att väga tyngre. På liknande sätt visas hur små Nato-stater i sina

nationella försvarsstrategier i stor utsträckning anpassar sig till Natos hotbilder och doktrinära ramverk, snarare än att formulera alternativa strategiska logiker (Vaidotas, 2015).

Denna strukturella asymmetri får särskild betydelse inom luftmaktområdet. Klassiska luftmaktsteorier, såsom de som formulerats av Warden eller Pape och senare vidareutvecklats i Nato-doktrin, utgår i grunden från antaganden om resursöverlägsenhet, strategisk räckvidd och förmåga till simultan verkan mot motståndarens system. Papes teori utgår från koerciv luftmakt och förutsätter omfattande underrättelseförmåga, uthållighet och teknologisk dominans; förutsättningar som i praktiken endast stormakter eller stormaktsledda koalitioner besitter (Pape, 1996; Warden, 1988). Dessa antaganden återkommer i Natos luftmakt doktriner, där luft- och rymdoperationer framställs som centrala medel för att uppnå strategiska effekter på operativ och strategisk nivå (NATO 2018; NATO 2021). För små stater innebär detta en potentiell spänning. Enligt Pashakhanlous *Underdog Theory of Air Power* måste små luftmakter förhålla sig till sina begränsningar genom selektiv användning av luftmakt, specialisering och anpassning till större aktörers strategiska ramverk. Små stater kan inte efterlikna stormakters luftmaktsanvändning utan riskerar i stället att bli beroende av dessa aktörers doktriner och operativa prioriteringar (Pashakhanlou, 2021). I en Nato-kontext aktualiseras därmed frågan om hur små staters luftstridskrafter formas när de integreras i ett allianssystem vars doktrinära kärna i hög grad präglas av stormaktslogik (Lambert-Deslandes, 2025; Mathiasen, 2022).

Sveriges inträde i Nato innebär att denna problematik får direkt relevans för svensk militärstrategisk planering. Svensk militär doktrin har historiskt utvecklats utifrån ett småstatsperspektiv där tröskeleffekt, uthållighet och territoriellt försvar varit centrala begrepp. (Pashakhanlou, 2021) Samtidigt innebär Nato-medlemskapet att Sverige förväntas kunna agera i enlighet med alliansens gemensamma doktriner, där luftmaktens roll formuleras i termer av integrerad, multidomänbaserad och ofta strategiskt offensiv verkan. Detta skapar ett analytiskt intressant spänningsfält mellan nationell doktrin och alliansdoktrin, mellan småstatens behov och stormaktens sätt att definiera problem och lösningar. (Arve, 2023)

Mot denna bakgrund syftar studien till att analysera hur problemrepresentationer kring luftmakt konstrueras i Natos doktriner och vilka implikationer dessa konstruktioner får för små staters strategiska handlingsutrymme. Studien nyttjar ett perspektiv som möjliggör en kritisk analys av hur policy- och doktrindokument inte bara svarar på problem, utan aktivt producerar dem

genom språkliga och diskursiva val (Bacchi, 2012, 2014). Ett sådant metodval är lämpat för analys av säkerhets- och försvarspolitiska texter, där implicita antaganden ofta är avgörande för vilka handlingsalternativ som framstår som legitima (Riemann, 2023). Studien avser bidra med fördjupad förståelse för hur Natos stormaktspräglade doktrinära logik påverkar små staters möjligheter att formulera och upprätthålla (eller förnya) sitt strategiska handlingsutrymme inom ramen för alliansen.

1.1. Syfte och frågeställning

Syftet med studien är att analysera hur svensk militär doktrin, i relation till centrala Nato-doktriner, representerar problem kring luftmakt, samverkan och militärt handlingsutrymme, samt vilka strategiska implikationer dessa problemrepresentationer får för det svenska flygvapnets roll och funktion. Studien undersöker vilka antaganden om luftmakt, interoperabilitet och militär effektivitet som görs möjliga men även vilka som osynliggörs i doktrinernas språk. Studien utvärderar därmed inte doktrinernas operativa effektivitet, utan belyser hur doktrinärt språk och struktur formar ramarna för strategiskt handlingsutrymme i ett småstatligt flygvapen inom ett större militärt allianssystem. Genom att synliggöra underliggande antaganden om effektiv samverkan bidrar studien till en mer reflekterad förståelse av doktrin som styrinstrument, relevant för doktrinutveckling, utbildning och strategisk planering i ett förändrat säkerhetspolitiskt landskap. Med detta som bakgrund ställs forskningsfrågan explicit:

Hur konstrueras problem kring militär samverkan och luftmakt i svensk militär doktrin respektive central Nato-doktrin och vilka konsekvenser får dessa problemrepresentationer för de strategiska handlingsalternativ som framstår som legitima, möjliga och prioriterade för det svenska flygvapnet inom NATO?

Frågan avgränsar analysen till doktrinärt språkbruk och dess strategiska implikationer, snarare än doktrinernas faktiska operativa effektivitet. Därmed studeras inte hur samverkan genomförs i praktiken, utan hur samverkan görs begriplig, nödvändig och normativ i doktrinernas problemformuleringar. Resultat och analys presenteras för att avslutningsvis diskutera implikationer för flygvapnets handlingsutrymme och den militära professionen i en alliansdominerad kontext.

1.2. Forskningsöversikt: mellan strategi, organisation och luftmakt

Den samtida forskningen om små staters militära agerande i NATO och USA-ledda koalitioner har under senare år rört sig bort från snäva antaganden om att små stater primärt *anpassar sig* av tvång eller av rädsla för att bli övergivna. I stället framträder ett mer komplext fält där småstatligt agerande förstås som strategiskt positionerande i en hierarkisk alliansmiljö. Här betonas relationella drivkrafter (status, erkännande och trovärdighet) som tillsammans formar hur och varför små stater väljer att bidra militärt, ofta på sätt som överstiger vad deras materiella resurser ensamt skulle motivera. I denna litteratur framstår koalitionsbidrag inte enbart som svar på hot, utan som medel för att producera politisk relevans (J. W. Mathiasen, 2022, s. 161; "IV. The Smaller NATO Air Forces," 2018, s. 57). Pedersen och Reykers (2020) visar även hur små staters militära aktivitet kan förstås genom en statuslogik där deltagande i koalitioner fungerar som ett sätt att förbättra rykte och ställning i relation till alliansens hegemoni (s. 17–18). Deras processpåring tydliggör hur små stater kan uppfatta insatser som statushöjande möjligheter, agera proaktivt för att delta och därefter utforma bidrag för att maximera erkännande vilket i sin tur påverkar hur risk och resursinsats accepteras politiskt (s. 23). Denna ansats förskjuter analysen från enbart *beroende* till strategiskt socialt kapital i alliansrelationer. Samtidigt problematiserar den en alltför endimensionell bild av småstaters motiv: status blir en operativ mekanism som samspekar med säkerhetspolitiska behov.

Ett närliggande forskningsfält rör försvarsstrategier hos mindre NATO-stater och de strukturella begränsningar som präglar deras handlingsalternativ (Banka, 2025). Jämförande analyser av nationella strategidokument visar hur små staters val formas av geografi, ekonomi, institutionell tillhörighet och social sammanhållning (Dyčka et al., 2020, s. 24). Fältet betonar att små stater ofta står inför snävare strategiska alternativ än stormakter och därför i högre grad måste balansera nationella prioriteringar mot allianskrav. Särskilt relevant är observationen att obalanserade förmågestrukturer, exempelvis begränsningar i luft- eller sjöförmåga, skapar praktiska hinder för gemensam operationsplanering och därmed förstärker beroendet av allierade (s. 34). Strategisk koherens blir här ett problem i två riktningar: att samtidigt upprätthålla nationell autonomi och uppfylla alliansens krav på interoperabilitet (s. 15). Forskningsfältet bidrar med en viktig strukturförståelse av småstatens villkor men tenderar att behandla strategi på dokumentnivå snarare än att analysera hur strategiska problem representeras och omsätts i praktiska prioriteringar. När fältet rör sig från strategi som policy

till strategi som praktik framträder organisation och doktrin som en avgörande mellanliggande nivå. Nisser (2024) visar hur vertikal implementering av militär doktrin kan variera kraftigt mellan strategisk, operativ och taktisk nivå. Trots formell anpassning kan lägre nivåer selektivt ignorera överordnad doktrin; implementering påverkas av processer, aktörers attityder och doktrinen innehåll (s. 17). Detta är centralt för småstatligt handlingsutrymme: även när en stat accepterar alliansgemensamma doktrinära riktlinjer kan organisatorisk friktion begränsa hur dessa omsätts i faktisk praktik. Implementeringsproblematiken belyser därmed hur alliansintegration inte bara är en fråga om politisk vilja, utan om institutionell översättning och intern koherens.

Ett närbesläktat organisationsfält behandlar multinationellt samarbete som kapabilitetsstrategi, särskilt relevant för luftmakt där kostnader och teknisk komplexitet gör nationell självtillräcklighet svår. Burczyńska (2019) beskriver hur europeiska flygvapen efter kalla kriget både koncentrerats (nedskärningar och professionalisering) och transnationaliserats (ökad interdependens och interoperabilitet) (s. 85–86). Empiriskt framträder tydliga kapabilitetsbrister i europeisk luftmakt, såsom ISR, lufttransport och lufttankning, vilka i operationer som Kosovo och Libyen synliggjorde beroendet av amerikanska resurser (s. 93). Multinationella lösningar framstår därmed som rationella svar på strukturella begränsningar men de ökar samtidigt politisk sårbarhet när bidragsvilja och nationella prioriteringar divergerar (s. 99-100). Organisationsfältet visar således hur småstaters handlingsutrymme både vidgas och binds genom institutionella arrangemang. Parallellt har regionala studier av NATO:s norra flank betonat att alliansintegration kräver omfattande operationalisering: planering, styrkemodell, kommandostruktur och investeringar i mottagandeförmåga (Friis & Tamnes 2024, s. 813, 825). För norra Europa innebär detta inte bara ökade ambitioner utan även organisatoriska flaskhalsar där bemanning, basstruktur och koherens mellan initiativ blir avgörande (s. 816). I denna kontext framträder luftmakt som ett system snarare än enbart plattformar: transporter, baser, logistik och ledning måste samverka för att möjliggöra uthållig förstärkning och integrerad avskräckning (s. 813). Regionalforskningen knyter därmed samman strategi och organisation med domänspecifika villkor för luftmakt.

Ett ytterligare fält belyser förändrade operationskoncept i NATO. Takabatake (2024) analyserar hur alliansens ansats till *Multi-Domain Operations* (MDO) kopplas till bördefördelning och ekonomiska incitament: ambitionen är att korsdomänsynergier ska göra upprustning mer

självförstärkande mellan medlemmar (s. 281). Även om detta perspektiv är teoretiskt orienterat mot alliansekonomi, förstärker det kraven på interoperabilitet och organisatorisk koherens, vilket i praktiken påverkar hur små stater kan nischa sina bidrag och positionera sin luftmakt inom ett bredare konceptuellt ramverk.

Sammantaget kan litteraturen ordnas i tre sammanflätade domäner: (1) Strategi, där småstaters koalitionsbeteende förstås genom status, erkännande och säkerhetsbehov (Pedersen & Reykers 2020, s. 3, 9); (2) Organisation, där doktrinär implementering och multinationella arrangemang formar hur strategiska idéer realiserar (Nisser 2024); samt (3) Luftmakt, där domänens systemberoende (baser, logistik, ISR och ledning) sätter särskilda villkor för integration och handlingsutrymme (Friis & Tamnes 2024). Fälten ger var för sig robusta förklaringar, men de behandlas ofta parallellt snarare än integrerat.

Trots den rika litteraturen saknas studier som sammanhållet analyserar hur NATO-doktrinen problemrepresentationer formar småstaters strategiska handlingsutrymme, särskilt på luftmaktområdet och genom organisatorisk implementering. Existerande forskning förklarar varför små stater bidrar (status/erkännande), vilka strukturella villkor de verkar under (strategidokument/ regional integration) och hur organisationer implementerar doktrin (vertikal implementering/multinationellt samarbete). Däremot analyseras sällan hur själva *problemen* konstrueras i doktrinärt språk, vilka antaganden detta vilar på, och hur dessa problemrepresentationer legitimerar vissa strategiska val (t.ex. standardisering, tempo, interoperabilitet) samtidigt som andra alternativ marginaliseras för småstaters luftstridskrafter. Luckan uppstår alltså i skärningspunkten mellan strategi, organisation och luftmakt: forskningen saknar ett perspektiv som fångar hur doktrinära problemkonstruktioner producerar handlingsutrymme snarare än enbart hur aktörer agerar inom givna ramar. Här erbjuder Bacchis WPR-ansats, i den vidareutveckling som Riemann (2023) presenterar, en analytisk brygga. WPR skiftar fokus från policy som problemlösning till policy som problemkonstruktion: analysen frågar hur *problemet* representeras, vilka tystnader som skapas och vilka effekter detta får för vad som framstår som legitimt, möjligt och prioriterat (s. 151–153). Centralt är att problemrepresentationer producerar både diskursiva och praktiska effekter genom att rama in handlingsalternativ (s. 156–157). Översatt till forskningsläget innebär detta att småstatens handlingsutrymme inte bara begränsas av resurser och organisation, utan produceras genom

doktrinärt språk som definierar interoperabilitet, standardisering och kapabilitetsutveckling som *självklara* lösningar.

Mot denna bakgrund motiveras tre kompletterande teoretiska ramverk för den fortsatta analysen:

- Strategi: för att tolka incitament, mål och statuslogik,
- Organisation: för att förstå hur doktrinära problemrepresentationer översätts och implementeras vertikalt.
- Luftmaktteori: för att fånga domänens särskilda systemlogik och dess konsekvenser för småstatens valmöjligheter.

Tillsammans möjliggör dessa ramverk en tredimensionell analys av hur NATO-doktrin inte bara samordnar praktik, utan konstituerar de strategiska alternativ som blir legitima för småstaters luftstridskrafter, alltså handlingsutrymmet.

1.3. Teoretisk triangulering i forskningsfältet

De forskningsfält som denna studie hämtar sina teorier ur (strategiteori, militär organisation och luftmaktsteori) präglas inte av teoretisk konsensus, utan av återkommande spänningar kring maktens natur, doktrinens roll och relationen mellan idé och praktik. Att välja teorier inom dessa fält innebär därför alltså att ta ställning i pågående vetenskapliga diskussioner.

Det klassiska luftmaktsfältet har historiskt dominerats av teorier som tillskriver luftmakt en potentiellt avgörande strategisk roll. Teoretiker som Giulio Douhet och John A. Warden utgår från att luftmakt, rätt använd, kan påverka krigets utfall genom att angripa motståndarens system snarare än dess stridskrafter. Dessa teorier delar ett antal grundantaganden: teknologisk överlägsenhet, operativ räckvidd och förmågan att genomföra uthålliga kampanjer. Mot denna tradition står en kritisk litteratur som ifrågasätter luftmaktens strategiska autonomi. Robert A. Pape argumenterar för att luftmakt sällan uppnår koerciva effekter på egen hand och att dess politiska verkan i praktiken är starkt beroende av markstyrkor och politiska förhållanden. Kritik mot denna typ av systemtänkande menar att luftmaktsteori ofta förenklar krigets komplexitet genom att överskatta möjligheten till linjär kausalitet mellan insats och effekt (Terriff & Osinga, 2020). Trots dessa motsättningar delar både klassiska och kritiska luftmaktsteoretiker en implicit stormaktsnorm: luftmakt analyseras utifrån aktörer med tillräckliga resurser för att

välja strategi, tempo och mål. Små staters luftstridskrafter framträder därmed antingen som reducerade versioner av stormakters luftmakt eller som marginella aktörer utan strategiskt handlingsutrymme. Det är i kontrast till detta som Arash Heydarian Pashakhanlou positionerar sin *Underdog Theory of Air Power*. Till skillnad från både stormakts-traditionen och dess kritiker utgår Pashakhanlou inte från frågan hur effektiv luftmakt är, utan för vem och under vilka strukturella villkor den kan vara meningsfull. Teorin säger därmed inte emot i sak, men förskjuter analysnivån: begränsningarna i luftmaktens användning ses inte som empiriska misslyckanden, utan som strukturella villkor för små stater (Pashakhanlou, 2021). Detta gör teorin särskilt relevant i en Nato-kontext där små stater förväntas anpassa sig till doktriner präglade av stormaktslogik.

Inom forskningen om militär organisation och doktrin råder en liknande spänning. Klassiska perspektiv tenderar att betrakta doktrin som ett stabiliserande styrmedel som möjliggör professionell kontroll och effektivitet. I denna tradition framstår doktrin som något som kan implementeras relativt linjärt, förutsatt tydlig ledning och disciplin (Huntington, 1957). Mot detta står organisations sociologiska och institutionella perspektiv som betonar att doktrin formas av organisatoriska intressen, normer och maktrelationer. Här ses doktrin inte primärt som ett neutralt verktyg, utan som en social konstruktion som både möjliggör och begränsar handlande. Meir Finkel (2011) intar en mellanposition i detta fält. Han delar kritiken mot föreställningen om linjär doktrinimplementering, men avvisar samtidigt idén om att organisationer är fångar i sina kulturer. I stället framhåller Finkel organisatorisk flexibilitet som den avgörande faktorn: doktriner är nödvändiga men alltid ofullständiga representationer av framtida krigföring. Därmed kan samma doktrin få olika effekter beroende på hur organisationen tolkar, anpassar och ibland kringgår den (2011 s. 55–56). I relation till Nato-doktriner innebär detta att frågan inte är huruvida små stater följer alliansens doktriner, utan hur de organisatoriskt hanterar de spänningar som uppstår när doktrinerna är utformade utifrån stormaktsförutsättningar. Finkels teori möjliggör därmed analys av doktrin som praktiserad snarare än deklarerad.

Strategiteorin erbjuder slutligen ett övergripande ramverk för att förstå relationen mellan politik, doktrin och militär praktik. Klassiska teoretiker som Carl von Clausewitz betonar politikens primat och krigets inneboende osäkerhet, medan mer samtida ansatser ibland tenderar att fragmentera analysen i separata nivåer (strategi, operation, taktik) utan att fullt ut

Sida 10 av 35

analysera deras inbördes relation. Colin S. Gray (2010) vänder sig explicit mot denna fragmentering. Han argumenterar för att strategi måste förstås som en sammanhängande helhet där doktrin aldrig kan ersätta strategiskt tänkande. Gray delar därmed kritiken (Terriff & Osinga, 2020) av teknologisk och doktrinär determinism men placerar den i ett bredare strategiskt sammanhang. I multinationella allianser, menar Gray, förstärks risken för strategiska glapp när politiska ambitioner formuleras kollektivt men implementeras nationellt.

Mot denna teoretiska bakgrund framstår valet av Pashakhanlou, Finkel och Gray som ett medvetet analytiskt ställningstagande. Tillsammans erbjuder de ett ramverk som hanterar tre centrala spänningar i litteraturen:

- Mellan stormaktsnorm och småstatsvillkor (Pashakhanlou kontra klassisk luftmaktsteori)
- Mellan doktrin som styrmedel och doktrin som tolkningsram (Finkel kontra linjär doktrinimplementering)
- Mellan doktrinär effektivitet och strategisk helhet (Gray kontra teknologisk och doktrinär reduktionism)

Genom att kombinera dessa teorier kan studien analysera hur Natos luftmaktsdoktriner inte enbart beskriver militära problem, utan också reproducerar stormaktspräglade sätt att tänka om luftmakt, organisation och strategi och hur små stater som Sverige förhåller sig till detta inom ramen för alliansen.

2. METOD

2.1. Vetenskapsteoretisk utgångspunkt och tolkande ansats

Studien tar sin utgångspunkt i en interpretivistisk vetenskapsteoretisk tradition där säkerhet, strategi och militär doktrin förstås som socialt och språkligt konstruerade fenomen snarare än som direkta avspeglningar av en objektivt given verklighet. I linje med diskursanalytisk och poststrukturalistiskt inducerad forskning betraktas doktriner som normerande och neutrala texter. Dessa anses både beskriva och producera förståelser av hot, problem, handlingsutrymme och legitim militär praxis. Kunskap ses därmed som situerad, kontextberoende och beroende av tolkning, snarare än som kumulativ och värdeneutral (Bergström & Boréus, 2018). En sådan

utgångspunkt är särskilt relevant för studier av militär doktrin, där centrala begrepp såsom samverkan, effekt, integration och handlingsfrihet inte har entydiga betydelser utan fylls med innehåll genom institutionella praktiker och organisatoriska traditioner. Som Bleiker understryker innebär studier av säkerhet och global politik ofta att forskaren måste hantera komplexa och motstridiga betydelsystem, vilket gör tolkande och reflexiva metoder nödvändiga snarare än valfria (Bleiker, 2015).

Utifrån denna kunskapssyn är studiens ambition inte att fastställa huruvida doktriner är rätt eller fel i operativ mening. Det handlar om att analysera hur de konstruerar strategisk rationalitet och vilka antaganden om aktörskap, resurser och makt som därigenom normaliseras.

2.2. WPR som analysram för militär doktrin

Mot denna bakgrund används Carol Bacchis metod What's the Problem Represented to be? (WPR) som studiens huvudsakliga metodologiska ram. WPR bygger på antagandet att policy- och styrdokument inte svarar på fördefinierade problem, utan aktivt producerar problemrepresentationer som i sin tur legitimerar vissa lösningar och utesluter andra. Bacchi argumenterar för att analysen bör riktas mot hur problem konstrueras i text, vilka underliggande antaganden som krävs för att dessa konstruktioner ska framstå som rimliga, samt vilka aspekter av verkligheten som lämnas oproblematiserade. Detta är metodologiskt särskilt väl lämpat för analys av militär doktrin, där språket ofta framstår som tekniskt och neutralt men samtidigt är djupt normativt och politiskt verksamt. Genom att använda WPR blir det möjligt att synliggöra hur exempelvis behovet av samverkan eller integration görs självklart och vilka strukturella förutsättningar som därigenom tas för givna (Bacchi, 2012). Studien ansluter därmed till en forskningslitteratur som använder kritiska och tolkande metoder för att analysera säkerhetspolitiska dokument, snarare än att behandla dem som transparenta uttryck för strategisk verklighet (Bleiker, 2015, s. 886).

WPR presenteras som ett flexibelt analytiskt förhållningssätt snarare än som en strikt procedur.

I denna studie används därför metoden i modifierad form, där tre analytiska moment prioriteras:

- problemrepresentationer,
- underliggande antaganden, och
- diskursiva tystnader

Denna avgränsning är metodologiskt motiverad. Bacchi (2014) framhåller själv att det centrala i WPR inte är att mekaniskt besvara samtliga delar, utan att använda metoden för att synliggöra och blottlägga de villkor som gör vissa policyval tänkbara; "*Making Politics Visible*" (s. 1)

I studier av militär doktrin är frågor om *effekter* ofta svåra att isolera empiriskt, medan analys av tystnader och antaganden ger ett mer direkt analytiskt bidrag till förståelsen av strategiska begränsningar och möjligheter. Fokus på tystnader är särskilt relevant i en studie av småstaters handlingsutrymme inom en allians. Det som inte problematiseras, exempelvis asymmetriska beroenden, kostnader, organisatorisk friktion eller förlust av nationell autonomi, kan vara minst lika styrande som det som uttrycks explicit.

2.3. Kvalitativ fallstudie med komparativ doktrinanalys

Studien är utformad som en kvalitativ fallstudie med komparativ doktrinanalys. Fallstudiedesignen möjliggör en djupgående analys av komplexa relationer mellan doktrin, organisation och strategi i sitt kontextuella sammanhang. I linje med etablerad metodlitteratur används fallstudien här för analytisk fördjupning snarare än för statistisk generalisering (Bacchi 2014). Den komparativa dimensionen består i en systematisk analys av central, jämbördiga strategiska doktriner och hur dessa talar till sina underställda organisationer. Syftet är att identifiera skillnader och spänningar i hur problem, lösningar och handlingsutrymme konstrueras, snarare än att normativt värdera doktrinernas innehåll. En sådan ansats ligger i linje med Knopfs syn på litteratur- och dokumentanalys som ett sätt att kartlägga både konsensus och oenighet inom ett forskningsfält. (Knopf, 2006)

Det empiriska materialet inhämtas från offentligt tillgängliga, normerande doktrindokument från Nato och Sverige. Urvalet har styrts av tre kriterier: dokumentens normativa status, deras relevans för luftmakt och samverkan samt deras funktion som vägledande texter för militär planering och ledning. Nato-sidan analyseras ur doktrinen *Allied Joint Protocol* (AJP-01) i vilken alliansens grundläggande syn på militär maktanvändning, integration och operativ rationalitet står på. På svensk sida analyseras *Militärstrategisk doktrin* (MSD-22) (Försvarsmakten, 2022). Avgränsningen av empirin har skett till de delar av dessa som explicit behandlar strategi, samverkan, handlingsfrihet, interoperabilitet och användning av militär makt på operativ och strategisk nivå. I AJP-01 omfattas främst doktrinens inledande kapitel om alliansens strategiska ramverk, synen på gemensam operationskonst samt avsnitten om

Sida 13 av 35

interoperabilitet, tempo och ledning. I MSD-22 omfattar analysen motsvarande delar om militärstrategisk inriktning, samverkan, handlingsfrihet och användning av militär makt. Denna avgränsning innebär att studien inte gör anspråk på att täcka samtliga delar av doktrinerna, utan fokuserar på de avsnitt där problemrepresentationer av samverkan och luftmakt är mest analytiskt verksamma.

2.4. Kodningsmatris och analytisk operationalisering

För att operationalisera studiens modifierade WPR-ansats har en kodningsmatris utvecklats och använts som ett systematiskt analytiskt verktyg. Matrisen utgör gränssnittet mellan teori, metod och empiri och syftar till att möjliggöra en transparent och spårbar analys av hur militära problem presenteras i svensk och Nato-gemensam doktrin. Matrisen nedan utvecklades iterativt med utgångspunkt i Bacchis WPR-logik men har översatts till praktiskt tillämpbara kodningsdimensioner anpassade för omfattande doktrintexter. Närläsningen av doktrinerna sker systematiskt med stöd i kodningsmatrisen där relevanta textpassager kodas för att sedan identifiera koppling till WPR-logiken. Kodningen sker tolkande snarare än mekanisk. Enskilda textpassager kan därför bära flera koder, exempelvis som både problemrepresentation och uttryck för ett underliggande antagande. Gränsfall hanteras genom jämförelse mellan kodade passager och återgång till primärtexten.

Kodfamilj	Analytisk fråga	Vad kodas? (indikatorer)	Teoretisk koppling
A. Problem-representation (WPR)	Hur representeras samverkan som problem?	Samverkan/interoperabilitet framställs som nödvändig lösning på komplexitet, tempo, hot	Stormaktslogik: koordination genom skala
	Vad görs problematiskt?	Komplexitet, fragmentering, "multi-domain challenges"	Gray: strategi kräver helhet
	Vad sägs om tempo och snabbhet?	Krav på simultanitet, snabb verkan, kontinuerlig kampanj	Stormakts-logik
B. Antaganden / presuppositioner	Vilka resurser tas för givna?	Tillgång till ISR, C2, logistik, rymd/cyber	Underdog: asymmetri/flexibilitet
	Hur förstås ledning och kontroll?	Centraliserad planering, distribuerat genomförande	Stormakts-C2
	Vem antas kunna agera?	"The Alliance", "Joint Force Commander" som sammanhållen aktör	Småstat osynliggörs

Kodfamilj	Analytisk fråga	Vad kodas? (indikatorer)	Teoretisk koppling
C. Legitimerade lösningar	Vad framstår som rationell lösning?	Integration, harmonisering, standardisering	NATO-dominant logik
	Vad räknas som effekt?	Effekter snarare än förmågor eller kostnader	luftmakt/Osinga
	Hur beskrivs kampanjlogik?	Sammanhängande kampanj över domäner	Stormaktsperspektiv
D. Tystnader	Vad sägs inte om kostnader?	Frånvaro av organisatoriska/ekonomiska kostnader	Underdog/Flexibilitet
	Vad sägs inte om beroenden?	Småstaters beroende av enabling capabilities	Underdog/Flexibilitet
	Vad sägs inte om nationella begränsningar?	Suveränitet, nationella prioriteringar	Gray: strategi vs doktrin
E. Strategisk implikation (andraordningen)	Vilken anpassning krävs?	Anpassning till alliansens tempo/logik	Finkel: organisatorisk stress
	Vilken risk skapas?	Översträckning, felaktig planeringshorisont	Underdog/Gray
	Finns glapp mellan doktrin och praktik?	Ambitionsnivå vs resurser	Gray: strategy bridge

Exempel på detta ger att i AJP-01 formuleras att *“Federated Mission Networking connects the full spectrum of domain capabilities and activities through all levels of operation, enabling windows of opportunity”* (AJP-01, s. 100). Textpassagen kodades initialt som problemrepresentation (samverkan framställs som lösning på operativ komplexitet), samt som uttryck för ett underliggande antagande om tillgång till avancerade C2-system och teknisk infrastruktur. I ett tredje steg tolkades detta teoretiskt genom Pashakhanlous underdog-perspektiv som ett exempel på hur stormaktspräglade resursantaganden normaliseras i doktrinärt språk, vilket i sin tur riskerar att osynliggöra småstatliga begränsningar i faktisk implementering. Motsvarande kodningslogik har tillämpats systematiskt genom hela materialet, där enskilda textpassager ofta burit flera analytiska dimensioner samtidigt.

Resultaten presenteras tematiskt i stället för strukturerade efter WPR-frågorna. Skälet är analytiskt: problemrepresentationer, antaganden och tystnader är i doktrinernas språk tätt sammanflätade och kan inte meningsfullt separeras utan att fragmentera analysen. Den tematiska dispositionen möjliggör i stället en sammanhållen redovisning av återkommande

mönster och spänningar i doktrinerna. WPR-ansatsen är därmed integrerad i resultaten snarare än styrande för dispositionen.

2.5. Metodologisk kvalitet

I interpretivistisk forskning bedöms kvalitet inte utifrån reliabilitet i positivistisk mening, utan utifrån kriterier såsom transparens, rimlighet och argumentativ stringens. Studien eftersträvar därför hög trovärdighet genom tydlig redovisning av analytiska val, konsekvent kodning och noggrann åtskillnad mellan empirinära observationer och teoretiska tolkningar (Guillemin & Gillam, 2004). Thaler framhåller att studier av komplexa säkerhetsfenomen ofta kräver tolkande ansatser som kan hantera både strukturella och meningsskapande dimensioner. Valet av en kvalitativ och diskursivt orienterad metod är därmed inte ett uttryck för metodologisk begränsning, utan för analytisk lämplighet i relation till forskningsfrågan (Thaler, 2017).

Författarens förståelse, grundad i lång tjänstgöring i flygvapnet, har hanterats reflexivt genom hela analysprocessen. I linje med distinktionen mellan formell etik och *ethics in practice* betraktas reflexivitet som ett fortlöpande prövande av hur position och begreppsval påverkar tolkningen av normativt laddade texter (Drake & Heath, 2011; Guillemin & Gillam, 2004).

Studien följer etablerade riktlinjer för god forskningssed, inklusive transparens, korrekt källhantering och tydlig redovisning av avgränsningar, i enlighet med Vetenskapsrådets rekommendationer (Firing et al., 2020; Vetenskapsrådet, 2024).

Doktrinanalyser kan inte uttala sig om faktisk operativ praktik och tolkningen vilar på analytiskt omdöme. Detta hanteras genom triangulering, transparens och konsekvent argumentation. En central styrka är att kombinationen av WPR och kodningsmatrisen gör analyskedjan spårbar: från textnära kodning, via identifierade problemrepresentationer, till teoretiskt informerade tolkningar. Samtidigt kvarstår en tolkningsberoende osäkerhet, särskilt när doktrinspråk är avsiktligt generellt och konsensusorienterat. Detta hanteras genom att tolkningar förankras i återkommande mönster i materialet och genom explicit redovisning av alternativa läsningar där dessa är rimliga. Därmed stärks studiens rimlighet utan att göra anspråk på statistisk generaliserbarhet. Den metodologiska ansatsen innebär att resultaten inte ska förstås som kausala effekter, utan som analytiska fynd om hur problem konstrueras, normaliseras och ges mening i doktrin. Den modifierade WPR-ansatsen möjliggör därmed en systematisk analys av

problemrepresentationer, antaganden och diskursiva tystnader där kodningsmatrisen fungerar som en spårbar brygga mellan text och tolkning. Tematiskt redovisade problemområden utgör därefter underlag för den teoriburna analysen av hur det svenska flygvapnets strategiska handlingsutrymme formas i mötet med Natos doktrinära logik.

3. RESULTAT

3.1. Säkerhet, en fråga om militär handlingsförmåga och kollektiv effekt

Ett genomgående resultat är att både AJP-01 (NATO, 2022) och MSD-22 (Försvarsmakten, 2022) representerar säkerhet som ett problem som i första hand kan hanteras genom militär handlingsförmåga snarare än genom politisk konfliktlösning, relationell stabilisering eller institutionell kompromiss. I doktrinernas begreppsvärld framstår säkerhet i praktiken som en funktion av (1) kapacitet, (2) handlingsfrihet och (3) kollektiv förmåga att skapa avsedda effekter. Detta framträder redan i de inledande partierna där båda texterna etablerar ett ramverk där militär makt, beredskap och förmågeutveckling ges tolkningsföreträde som svar på omvärldens hot, osäkerhet och konkurrens. I AJP-01 etableras detta genom ett språkbruk där säkerhet kopplas till alliansens förmåga att agera samordnat och konsekvent, vilket också formar hur problemet (WPR Q1) över huvud taget blir begripligt: när säkerhet definieras genom effekt och handlingskraft blir centrala policyproblem i sin tur sådana som handlar om brist på samordning, brist på interoperabilitet, brist på tempo och brist på sammanhållen styrning. Detta fångas bland annat i formuleringen att *“The collective strategy and mission forms the basis for capability generation”* (s. 89), vilket implicerar att strategisk samordning inte bara koordinerar redan existerande förmågor, utan närmast producerar kapacitet som ett utfall i sig.

I MSD-22 konstrueras säkerhetsproblemet delvis annorlunda, men med liknande funktion: Sverige beskrivs som beroende av samverkan för att bygga säkerhet, vilket förskjuter problemrepresentationen från nationell autonomi till nationell otillräcklighet i isolation. Detta uttrycks explicit genom *“...säkerhet byggs i samverkan med andra”* (s. 73) och förstärks i

“Säkerhet byggs solidariskt tillsammans med andra och hot mot fred och säkerhet avvärjs i gemenskap och samverkan med andra stater och organisationer” (s. 19).

Här konstrueras alltså säkerhetsproblemet som en fråga om att ensamhet (och därmed begränsad kapacitet) är risk, medan samverkan blir den huvudsakliga lösningen.

Det viktiga resultatet är att doktrinerna, trots olika nivå (alliansgemensam respektive nationell) drar åt samma håll i den övergripande logiken: säkerhet blir i praktiken ett problem om militär kapacitetsproduktion, militär styrbarhet och militär möjlighet att påverka omvärlden. I den jämförande syntesen kodas detta som att säkerhet definieras i båda doktrinerna primärt genom militär handlingsförmåga (Nato, s. 1–5; Försvarmakten, s. 73).

3.2. Avskräckning, tempo och handlingsfrihet som överordnade logiker

Ett andra, mer preciserat tema är att både AJP-01 och MSD-22 ger avskräckning en närmast axiomatisk funktion: avskräckning framstår inte som ett möjligt policyval bland flera, utan som en överordnad logik som organiserar hur både mål och medel formuleras. I jämförande noteringar (Kod-familj E) sammanfattas detta som att avskräckning är central i båda doktrinerna (Nato, s. 2–3; Försvarmakten, s. 9), vilket i sin tur förutsätter antaganden om en rationell motståndare och om att militära signaler kan översättas till politiska beteenden. Detta hänger tätt samman med att tempo och handlingsfrihet behandlas som strategiskt avgörande. I en jämförande syntes kodas att handlingsfrihet är överordnat mål i båda doktrinerna (Nato, s. 47; Försvarmakten, s. 20). Samtidigt framträder en återkommande rörelse där handlingsfrihet inte bara är ett mål, utan också en normativ standard som gör det möjligt att värdera doktrinernas rekommendationer: insatser, samordning, standardisering och informationsöverlägsenhet motiveras återkommande med att de påstås öka handlingsfriheten. I MSD-22 uttrycks explicit:

”...med nationella och internationella partners samlad lägesuppfattning och gemensamma metoder för förvarning är av särskild betydelse för att vid rätt tidpunkt kunna vidta rätt åtgärder för att öka Sveriges handlingsfrihet...” (s. 46)

Men i kodningen problematiseras också att handlingsfrihet riskerar att bli cirkulärt definierad, den blir både medel och mål, vilket gör att faktiska begränsningar (resurser, beroenden, asymmetrier) kan hamna i periferin.

AJP-01 driver motsvarande logik via tempo och nätverksförmåga: *“Federated Mission Networking connects the full spectrum of domain capabilities and activities through all levels of operation, enabling windows of opportunity”* (s. 100). Därmed binds tempo till teknik och infrastruktur, vilket i sin tur implicerar att tempo kan byggas organisatoriskt snarare än att det i grunden är en kontingent följd av friktion, motstånd och oförutsägbarhet. Ett särskilt intressant

delresultat är att avskräckning och framgång kopplas samman på ett sätt som gör logiken självförstärkande: Noteringar visar att framgång antas stärka avskräckning cirkulärt (Nato, s. 44; Försvarmakten, s. 69). Det innebär att doktrinerna tenderar formulera en implicit kedja:

militär framgång → ökad trovärdighet → stärkt avskräckning → ökad säkerhet.

Resultatet blir att doktrinerna i mindre grad synliggör de fall där militär framgång kan skapa nya risker (eskalation, legitimitetsförlust, strategisk överextension) eller där avskräckning kan misslyckas trots robust förmåga.

3.3. Flexibilitet definieras genom likriktning

Det tredje temat är att både AJP-01 och MSD-22 konsekvent konstruerar interoperabilitet, standardisering och gemensamma ramverk som centrala *lösningar*. I jämförande noteringar framträder tydligt: interoperabilitet framställs som entydigt positiv (Nato, s. 49; Försvarmakten, s. 74), medan småstatliga anpassningskostnader inte problematiseras i samma utsträckning (Kodningsfamilj E). AJP-01 gör här doktrin till en explicit lösningsmekanism:

“Doctrine provides a foundation of professional knowledge” (s. 53).

Därmed blir doktrin inte endast ett uttryck för gemensamma uppfattningar, utan ett instrument för att reducera komplexitet och möjliggöra koordinerad handling. Samtidigt etablerar MSD-22 samverkan som en närmast strukturell nödvändighet *“Försvarmakten ska kunna utföra sina uppgifter självständigt eller i samverkan med andra myndigheter, stater och organisationer.”* (s. 22), vilket ytterligare legitimerar standardisering som medel.

Det mest analytiskt bärande resultatet i detta tema är dock hur flexibilitet paradoxalt nog definieras genom likriktning. Ett resultat utifrån en sammanfattning av noteringar som visar att flexibilitet problemrepresenteras med standardisering (AJP-01, s. 72–76; MSD-22, s. 35). Det betyder att flexibilitet i doktrinerna inte primärt handlar om frihetsgrader, avsteg, improvisation eller alternativ doktrinutveckling, utan om att kunna agera *flexibelt* inom ramen för gemensamma standarder, gemensamma processer och gemensamma nätverk. Detta är ett centralt resultat eftersom det formar vilka handlingsalternativ som blir tänkbara i doktrinernas problemvärld: flexibilitet blir inte motsatsen till standardisering, utan dess utlovade konsekvens. I AJP-01 förstärks logiken även genom föreställningen om koherens och narrativ

styrning: *“Narrative-led execution is key to ensuring that operational and tactical actions support the end state”* (s. 80). Doktrinen premierar därmed en styrningslogik där sammanhållen berättelse och gemensam förståelse ses som nödvändiga villkor för effektiv handling. Samtidigt riskerar alternativa tolkningar att marginaliseras, vilket också markerats som en WPR-implikation i kodningen.

3.4. Antaganden och tystnader

Det fjärde temat består av de antaganden och tystnader som bär upp doktrinernas problemrepresentationer. Här blir det tydligt att doktrinerna ofta bygger på en uppsättning starka antaganden om att komplexitet kan hanteras genom process, modellering och samordning samtidigt som vissa typer av friktioner, asymmetrier och tolkningskonflikter ges begränsat utrymme. Det kan sammanfattas till ett centralt antagande: beslutsfattande framställs som rationellt. I AJP-01 noteras planeringslogiker som:

“Information advantage and sustainment are determining factors, and without them, the course of action will fail” (s. 107).

Resultatet blir att planering presenteras som en generell problemlösare och att improvisation eller emergenta förlopp tenderar framstå som avvikelser snarare än som normalfall i militär praktik.

Doktrinerna tenderar även att göra samordning till ett idealiserat tillstånd. Vissa noteringar visar att samordning beskrivs som lösning snarare än problem (Nato, s. 111; Försvarmakten, s. 61). Detta är betydelsefullt eftersom ett samordningsproblem då definieras som organisatorisk fragmentering. Detta snarare än en möjlig konsekvens av genuina målkonflikter, konkurrerande riskuppfattningar eller asymmetriska maktrelationer. På liknande sätt kodas att politiken ofta framställs som mottagare av militär effekt snarare än som ett eget konfliktfält (Nato, s. 18–19; Försvarmakten, s. 74).

Likt citatet ovan föreställer sig doktrinerna att informationsöverlägsenhet inte bara är möjlig utan även strategiskt avgörande och därigenom eftersträvas informationsdominans (Försvarmakten, s. 59). AJP-01 formulerar även att informationsöverlägsenheten:

“underpins the comprehensive approach and efforts across all five operational domains” (s. 100).

Det intressanta i resultatperspektiv är att denna sträva tenderar presenteras som en relativt stabil organisatorisk möjlighet, medan sårbarheter, beroenden och motståndarens aktiva motstrategier inte får lika stark problemstatus.

I tystnaderna framträder också en återkommande avpolitiserings av multinationalitet. Noteringar visar att multinationalitet behandlas som norm, inte som val. Därmed hamnar politiska kostnader, strategisk inlåsning och asymmetriskt inflytande i bakgrunden. Detta förstärks där multinationell samverkan beskrivs utan maktanalys (Nato, s. 36; Försvarmakten, s. 44–45). Resultatet är inte att doktrinerna saknar insikt om samverkans betydelse, utan att samverkan oftare konstrueras som en teknisk/organisatorisk fråga än som en arena för intressekonflikter och styrningsasymmetrier.

3.5. Konvergens i språk och logik

Sammantaget visar resultatet att AJP-01 och MSD-22 i hög grad konvergerar i centrala begrepp och i den underliggande problemlogiken, trots olikheter i nivå och syfte. Detta sammanfattas explicit i att doktrinerna konvergerar i språk och logik och därmed normaliseras en viss stormaktspräglad förståelseram där säkerhet, kontroll, tempo, effekt och standardisering binds samman. Det är väsentligt att notera att resultatet inte ska förstås som att MSD-22 *kopierar* AJP-01. Snarare visar närläsningen hur vissa idéer och problemlösningsformer (avskräckningens rationalitet, tempo som framgångsfaktor, interoperabilitet som botemedel, doktrin som samordningsverktyg) får en sådan tyngd i texternas struktur att de formar vilka problem som framstår som relevanta och vilka som framstår som perifera. Därmed skapas också ett analytiskt utrymme för nästa kapitel: att tolka vad denna konvergens betyder för ett svenskt flygvapen som historiskt, organisatoriskt och strategiskt ofta måste förhålla sig till begränsningar, asymmetrier och behov av differentierade handlingslogiker, frågor som i materialet ofta framträder just som antaganden och tystnader snarare än som explicita problem.

“... the intent is to direct attention to the ways in which the study of problematizations opens up innovative research strategies that make politics, understood as the complex strategic relations that shape lives, visible.” (Bacchi, 2012, s. 1)

4. ANALYS

Analysen utgår från de empiriska fynd som identifierats i resultatkapitlet, där doktrinerna visade på skilda sätt att representera strategiska problem, osäkerhet och militär handlingsfrihet. För att tolka dessa skillnader aktiveras här tre teorier: Colin S. Grays strategiteori, Meir Finkels teori om organisatorisk flexibilitet samt Arash Pashakhanlous Underdog-modell. Tillsammans möjliggör dessa teorier en analys av Nato-doktrinens stormaktspräglade rationalitet och dess konsekvenser för en småstatlig aktör som Sverige. Analysen följer WPR-logiken och fokuserar därför inte på doktrinernas lösningar, utan på hur problemen konstrueras och vilka antaganden detta medför.

4.1.Strategi som bro eller villkorad praktik

I *The Strategy Bridge* (2012) framhåller Colin S. Gray att strategi inte kan reduceras till en teknisk planeringsprocess. Strategi ses som en bro mellan politiska mål och militära medel, men denna bro är alltid provisorisk, osäker och beroende av mänskligt omdöme (s. 27, 30) och drar slutsatsen:

“The personalities of individual people and the choices they make are not thoroughly predictable from the context, the structure, they derive from society and its cultures.” (s. 40)

Detta perspektiv är centralt för analysen av Nato-doktrinen. Där framställs strategi som något som kan operationaliseras genom sammanhängande planeringsprocesser, effektkedjor och kontinuerlig uppföljning. Strategisk framgång representeras därmed som ett resultat av rätt samordning och rätt processer. Gray varnar dock uttryckligen för denna typ av synsätt som han beskriver som en administrativ förståelse av strategi (s. 38–40). En sådan förståelse riskerar att överskatta graden av kontroll och underskatta friktion, slump och politiska målkonflikter.

“the strategist's core duty is to develop, and see commanded in physical performance, plans that are predictions and intentions, in other words theories”
(s.252.)

När detta appliceras på resultaten framträder ett viktigt antagande: att aktören (i detta fall alliansen) har handlingsfrihet att välja mellan flera strategiska alternativ. Gray påpekar dock att detta antagande i praktiken ofta endast gäller stormakter eller stora koalitioner med omfattande

resurser (s. 26, 44). Små stater har således sällan samma frihet att välja, utan tvingas i högre grad hantera strategisk nödvändighet snarare än strategisk valfrihet. MSD (2022) ger en mer återhållsam och orienterande syn på hur strategi kan förstås som småstatlig realism. Doktrinen betonar inte kontroll över osäkerhet utan behovet av omdöme, anpassning och uthållighet (kap. 2). Med Gray som analytisk lins framstår därmed skillnaden mellan AJP och MSD inte som en skillnad i ambitionsnivå, utan som en skillnad i strategiska förutsättningar.

Begreppet stormaktslogik används i denna analys, inte för att beskriva Nato som politisk aktör, utan för att beteckna en doktrinär rationalitet. Gray betonar att strategiska begrepp ofta används normativt snarare än analytiskt, vilket kan dölja de makt- och resursantaganden som ligger bakom dem (s. 239). I Nato-doktrinen normaliseras antaganden om integration, standardisering och gemensam ledning. Dessa antaganden är rationella i en allians med tillgång till omfattande resurser, redundans och möjlighet att absorbera förluster. För små stater innebär samma antaganden dock ett potentiellt anpassningstryck, där nationella särdrag riskerar att framstå som avvikelser snarare än tillgångar. Gray understryker att strategi alltid är asymmetrisk i sina konsekvenser: samma strategiska modell kan få fundamentalt olika effekter beroende på aktörens position och resurser (s. 186–188). En central förståelsen av hur Nato-doktrin påverkar Sveriges strategiska handlingsutrymme.

Ett annat tydligt resultatfynd var Nato-doktrinens betoning av effekter och mätbarhet. Militär verkan representeras i termer av systempåverkan och måluppfyllelse, snarare än territoriell kontroll eller överlevnad. Gray problematiserar detta synsätt genom att varna för att effektlogik lätt skapar en illusion av strategisk kontroll;

“when strategy is weak or policy is ill judged: soldiers would be doing the wrong things well, and for the wrong reasons” (s. 20)

För små stater är denna illusion särskilt riskfylld. Begränsade resurser innebär att felbedömningar kan få oproportionerligt stora konsekvenser. Analytiskt innebär detta att Nato-doktrinens effektlogik kan fungera väl för alliansen som helhet men samtidigt minska det strategiska handlingsutrymmet för enskilda små stater.

4.2. Doktrin och flexibilitet eller småstatlig överlevnadslogik

Meir Finkel (2011) visar att militära organisationer ofta misslyckas därför att de blir doktrinärt rigida. Han beskriver hur framgångsrika koncept tenderar att institutionaliseras och därmed försvåra anpassning när förutsättningarna förändras;

“Toleration of ideas that diverge from the official doctrine; the opportunity to publish these ideas; promotion of their supporters; and unreserved willingness to learn from other armies (s. 72).

Han betonar här att verklig flexibilitet kräver mer än decentraliserade ordrar; den kräver en organisationskultur som tolererar kritik, improvisation och avvikelse. När Nato-doktrinen kombinerar retorik om uppdragstaktik med omfattande standardisering uppstår därför en spänning mellan deklarerad och faktisk flexibilitet. För små stater är denna spänning särskilt problematisk. Anpassning till alliansdoktrin kan förbättra interoperabilitet, men samtidigt underminera nationella anpassningsmekanismer. MSD-22:s betoning av initiativ och tempo kan därmed tolkas som ett försök att institutionalisera just den typ av flexibilitet som Finkel identifierar som avgörande.

Arash Pashakhanlous Underdog-modell (2021) ger analysen ett explicit småstatsperspektiv. Modellen utgår från att militärt underlägsna aktörer bör prioritera överlevnad, uthållighet och handlingsfrihet snarare än avgörande seger.

“In general, the underdog wins by avoiding loss” (s. 18)

Pashakhanlou lyfter uttryckligen det svenska flygvapnets historiska baserings- och spridningskoncept som exempel på småstatlig anpassning (s. 16). Detta stärker tolkningen att flygvapnets särprägel inte är kulturell, utan strategisk. När Nato-doktrinen analyseras genom Underdog-modellen framträder dock en viktig tystnad: beroendet av gemensamma system problematiseras i begränsad utsträckning, trots att sådant beroende kan utgöra en kritisk sårbarhet för små stater.

4.3. Relation till samtida trender i luftmakt och allianskrigföring

I relation till samtida trender inom luftmakt och allianskrigföring framträder ett tydligt WPR-mönster: den ökade komplexiteten i krigföring representeras i doktrinen som ett problem som

primärt kan hanteras genom ökad integration, tempo och teknologisk sammankoppling. Komplexitet görs därmed inte till ett strategiskt dilemma i termer av politisk kontroll, eskalationsrisk eller organisatorisk sårbarhet, utan till ett tekniskt-organisatoriskt problem med interoperabilitet som lösning. Denna problemrepresentation producerar en tystnad kring småstaters strukturella sårbarhet i högintegrerade system. I doktrinen språk blir komplexitet något som kan ”lösas bort” genom systemintegration, snarare än något som i sig kan skapa nya beroenden och strategiska sårbarheter för aktörer med begränsade resurser.

Forskning har under det senaste decenniet pekat på en tydlig återgång till stormaktscentrerade antaganden inom luftmakt och gemensamma operationer. Exempelvis visas hur moderna koncept fortsatt vilar på föreställningar om informationsöverlägsenhet, systemintegration och förmåga att forma motståndarens beslutsfattande, antaganden som historiskt varit kopplade till stormakters resursbas (Sweijts & Osinga, 2021, s. 520). De empiriska fynden i denna studie bekräftar denna trend. I AJP-01 (s. 36–40) framställs integration, interoperabilitet och tempo inte enbart som operativa verktyg, utan som strategiska dygder i sig. Ur ett WPR-perspektiv innebär detta att problemet konstrueras som bristande systemintegration snarare än exempelvis politisk oenighet, asymmetriska beroenden eller nationella begränsningar. Här blir kopplingen till Gray tydlig. Han argumenterar för att strategisk effektivitet inte kan reduceras till teknisk eller organisatorisk samordning, utan alltid är politiskt och kontextuellt betingad (s. 43–47). Resultaten visar att Nato-doktrinen tenderar normalisera dessa stormaktsförutsättningar och därmed osynliggöra de villkor under vilka små stater faktiskt verkar.

4.4. Multi-Domain Operations som förstärkande trend

En andra tydlig trend är framväxten av Multi-Domain Operations (MDO) som övergripande ram för militär verksamhet. MDO kan beskrivas som kulmen på en längre transformationstrend inom Nato, där nätverk, snabbhet och samordning över domäner ses som avgörande för militär framgång (Farrell et al., 2020, s. 16–22). Dessa undersökningar visar att Natos transformationsprocess är ojämn och starkt präglad av amerikanska prioriteringar, vilket skapar ett “...*transformation gap*” inom alliansen (s. 15–18). MDO förstärker integrationen men också beroendet av gemensamma system. För det svenska flygvapnet innebär detta både ökade möjligheter och ökade risker. Analytiskt förstärker MDO behovet av det Gray beskriver som strategisk översättning: att anpassa övergripande koncept till nationella förutsättningar (Gray, 2012, s. 101–104). MDO-logiken ger därmed även de problemrepresentationer som

identifierats i doktrinerna. När krigföring beskrivs som en fråga om simultan verkan över flera domäner, blir integration inte bara ett medel utan ett existentiellt krav. Det ger i sin tur de tystnader som identifierats kring småstatliga begränsningar, eftersom MDO i praktiken förutsätter tillgång till avancerade system, underrättelser och strategisk räckvidd. Ur ett småstatsperspektiv (och i linje med underdogmodellen) innebär detta en risk för att doktrinär anpassning sker snabbare än faktisk förmågeutveckling, vilket kan minska snarare än öka strategiskt handlingsutrymme (Pashakhanlou, 2021).

4.5. Småstaters anpassning som strukturell trend

Forskning om små Nato-stater visar att anpassning till alliansdoktriner ofta sker genom vad som kan beskrivas som normativ internalisering, snarare än genom öppna strategiska val (Burczynska, 2019, s. 85; Vaidotas, 2015, s. 77–78). Resultaten i denna studie bekräftar detta mönster: i MSD-22 återkommer Nato-terminologi och logik men kombineras med nationella honnörsord såsom flexibilitet och handlingsfrihet (MSD-22). Analytiskt ger det en indikation om att framtida svensk doktrinutveckling placerar sig i ett spänningsfält mellan anpassning och motstånd, snarare än i ett entydigt skifte. Finkels teori om organisatorisk flexibilitet blir här särskilt relevant, då han varnar för att flexibilitet ofta reduceras till retorik om den inte stöds av institutionella mekanismer (Finkel 2011, s. 228).

Sammantaget visar analysen att resultaten speglar tre övergripande trender i fältet:

1. En doktrinär konvergens mot stormaktslogik, där integration och tempo framstår som självklara lösningar.
2. MDO som förstärkare av denna logik, snarare än som ett neutralt ramverk.
3. Småstatlig anpassning som normaliserad praktik, ofta utan explicit problematisering av konsekvenser.

Det analytiska bidraget ligger i att visa hur dessa trender inte bara existerar parallellt, utan samverkar diskursivt och därigenom formar det strategiska handlingsutrymmet för det svenska flygvapnet. Ett dilemma som lägger grunden för diskussion och slutsatser.

5. DISKUSSION OCH SLUTSATSER

Genom att använda WPR blev det möjligt att synliggöra att det inte är Nato-medlemskapet i sig som är avgörande, utan hur samverkan problemrepresenteras och därmed vilka strategiska alternativ som framstår som tänkbara. Nato-doktrinens stormaktslogik visar sig inte nödvändigtvis reducera Sveriges strategiska handlingsutrymme men tydligt omdefinierar dess villkor. Innebörden för flygvapnet blir att framtida doktrinutveckling måste balansera alliansens krav på integration med småstatens behov av flexibilitet och överlevnad.

Syftet med studien har varit att undersöka hur Sveriges militära samarbete med Nato påverkar det svenska flygvapnets strategiska handlingsutrymme. Mer specifikt har studien analyserat hur centrala doktrinära texter från Nato respektive Sverige konstruerar problem, lösningar och antaganden kring luftmakt, samverkan och militär effektivitet, samt vilka implikationer dessa konstruktioner får för en småstatlig luftstridskraft. Den övergripande forskningsfrågan har därmed inte varit huruvida samarbetet med Nato är bra eller dåligt, utan hur samverkan görs begriplig, legitim och möjlig genom doktrinärt språk och underliggande strategiska logiker. Analysen visar att studien besvarar forskningsfrågan men också att svaret är mer komplext än ett binärt utfall. Samarbetet med Nato begränsar inte nödvändigtvis det svenska flygvapnets strategiska handlingsutrymme men det omformulerar dess villkor. Det uppstår genom en spänning mellan två delvis oförenliga men potentiellt produktiva, strategiska logiker: å ena sidan Natos stormaktspräglade integrations- och standardiseringslogik, å andra sidan Sveriges småstatliga betoning av autonomi, flexibilitet och situationsanpassning (jfr NATO-doktrin; MSD; Farrell & Terriff; Pashakhanlou).

Ett centralt bidrag är att studien empiriskt visar hur Nato beter sig som en stormakt utan att nödvändigtvis beskrivas som en sådan. Ett fynd genom doktrinär problemrepresentation snarare än genom explicit maktutövning. I Natos doktriner konstrueras den centrala utmaningen som bristande integration, otillräcklig interoperabilitet och fragmenterad militär effekt. Lösningen formuleras konsekvent i termer av standardisering, gemensamma procedurer, centraliserad planering och systemintegration (AJP-01). Denna logik överensstämmer i hög grad med de klassiska stormaktsorienterade luftmaktsteorier där militär effekt förutsätter resursöverlägsenhet, systemdominans och simultan verkan över flera domäner (jfr Warden; Pape). Fynden visar att deras grundantaganden är tydligt närvarande. Studien visar därmed att

Natos doktrin inte är neutral, utan bär på en implikativ stormaktslogik, vilket bekräftar tidigare forskning om normdiffusion och asymmetrisk alliansdynamik (Terriff & Osinga, 2020). I kontrast till detta konstruerar den svenska militärstrategiska doktrinen problemet på ett fundamentalt annorlunda sätt. Här framställs inte bristande integration som huvudproblemet, utan snarare risken för förlorad handlingsfrihet, minskad anpassningsförmåga och beroende av externa system. Lösningarna betonar i stället flexibilitet, decentralisering, nationell beslutsförmåga och förmågan att snabbt anpassa taktik och organisation till förändrade hotbilder (jfr MSD). Denna logik ligger nära det som Pashakhanlou beskriver som en underdogstrategi, där små stater maximerar effekt genom asymmetri, organisatorisk smidighet och selektiv användning av resurser snarare än genom kvantitativ överlägsenhet. Resultatet visar att Sverige inte *nämnvärt* behöver misslyckas med att anpassa sig till Nato, utan snarare försöka skydda en alternativ strategisk rationalitet som är funktionell givet småstatens strukturella villkor.

En annan avgörande slutsats är att skillnaden mellan Natos och Sveriges doktriner inte nödvändigtvis utgör ett hinder för samverkan. Tvärtom visar analysen, i linje med Colin S. Grays resonemang om strategins bro, att det är just i översättningen mellan olika strategiska nivåer och logiker som verklig militär effekt kan uppstå (Gray, 2010). Här kompletterar Meir Finkels teori om organisatorisk flexibilitet analysen genom att visa att militär effektivitet inte primärt skapas genom perfekta planer eller total integration, utan genom förmågan att återhämta sig, improvisera och justera riktning när antaganden visar sig vara felaktiga (s. 223). Den svenska doktrinens betoning av handlingsfrihet och anpassningsförmåga kan därmed förstås som ett bidrag till Nato, snarare än ett avsteg från alliansens krav.

Studien lutar i första hand åt att det svenska flygvapnet inte bör eftersträva full doktrinär konvergens med Nato som ett mål i sig. En sådan utveckling riskerar att urholka just de organisatoriska och strategiska kvaliteter som gör småstatlig luftmakt relevant och effektiv. Vilket kan kopplas till det andra som tydliggörs; att svensk luftmakt kan fungera som en korrigerande kraft inom alliansen, särskilt i sammanhang där standardisering riskerar att minska flexibilitet och lokal anpassning. För officersprofessionen innebär det att kompetens inte enbart bör förstås som förmågan att följa Nato-procedurer, utan som förmågan att översätta, tolka och ibland ifrågasätta doktrinära antaganden i relation till nationella förutsättningar. Vilket är i linje

med modern militär professionalism och stärker snarare än försvagar Sveriges roll i alliansen. Formuleras bidraget som frågor till praktiken skulle de kunna lyda:

- Hur kan framtida doktriner författas?
- Hur kan doktrinerna läsas; som neutrala texter eller kan annan tolkning öppna för kreativitet och innovation?

Lyssnar vi till de luckor som identifierades visar uppsatsen bidrag till forskningsfälten genom hur doktrin inte bara speglar strategi, utan aktivt producerar strategiskt handlingsutrymme, eller begränsar det. Övergripligt kan det definieras av tre element:

- En konsekvent tillämpning av WPR på militär doktrin, vilket synliggör makt, antaganden och tystnader i strategiska texter.
- En integrering av småstatsteori, strategi- och organisationsteori i analysen av luftmakt.
- Ett empiriskt bidrag som rör ett högaktuellt fall, Sveriges Nato-integration, ett relativt nytt fält och dess framtida doktrinutveckling.

5.1. Reflektioner kring studien och professionen

Studien har visat att samverkan inte nödvändigtvis leder till samma verkan, men att just denna skillnad kan vara strategiskt värdefull. I en tid präglad av ökad osäkerhet, komplexitet och systemisk rivalitet är det inte nödvändigtvis den mest standardiserade organisationen som är mest effektiv, utan den som förmår översätta mellan logiker, hantera spänningar och bevara handlingsfrihet. Därmed visar studien att samverkan inte kräver likhet, utan förståelse i ett förändrat doktrinärt landskap. Doktrinerna fungerar inte enbart som tekniska styrdokument, utan även som professionella tolkningsramar som formar hur militär personal förstår sitt handlingsutrymme, sitt ansvar och sin roll i organisationen. Detta är särskilt relevant när nationella doktriner möter alliansdoktriner och professionell autonomi ställs i relation till interoperabilitet och standardisering.

Natos doktrinära problemrepresentation tenderar att framställa militär effektivitet som en funktion av korrekt implementering av gemensamma procedurer och system, vilket implicit förskjuter professionellt omdöme från individ och förband till doktrin och struktur. Detta riskerar att reducera professionellt handlingsutrymme till efterlevnad snarare än tolkning. MSD-22 ger i jämförelse större utrymme för professionsbaserat omdöme genom sin betoning

av anpassningsförmåga, decentraliserat beslutsfattande och situationsanpassning, vilket ligger nära det Alvinus m.fl. beskriver som en professionell praktik där organisatoriska styrformer får direkta konsekvenser för individers möjlighet att agera meningsfullt och hållbart (Alvinus et al., 2023). Professionen framträder därmed inte enbart som bärare av doktrin, utan som en aktör som kontinuerligt måste översätta doktrin till praktik under varierande villkor. Ur ett samhällsetiskt perspektiv aktualiserar denna spänning frågor om ansvar, legitimitet och demokratisk kontroll över militärt handlande i en alltmer integrerad alliansmiljö. När doktrinärt språk normaliserar interoperabilitet och standardisering som tekniskt rationella lösningar riskerar de politiska dimensionerna av militär maktanvändning att hamna i bakgrunden. För det svenska flygvapnet innebär NATO-integrationen därför inte enbart en teknisk eller organisatorisk omställning, utan också en professionsutmaning: att utveckla förmågan till kritisk tolkning snarare än doktrinär reproduktion. Den militära professionen framträder därmed som en central nod där strategiska, organisatoriska och normativa logiker möts.

5.2. Begränsningar och fortsatt forskning

Studien har avgränsats till doktrinär analys och gör inga empiriska anspråk på faktisk operativ tillämpning. Som i sin tur öppnar tydliga möjligheter för fortsatt forskning. Framtida studier kan exempelvis:

- Undersöka hur svenska flygförband praktiskt tolkar och implementerar Nato-doktrin.
- Analysera hur multidomänoperationer (MDO) påverkar småstaters strategiska autonomi över tid.
- Jämföra Sveriges doktrinära utveckling med andra små Nato-stater, såsom Finland eller Norge.

5.3. Slutord

Sveriges inträde i Nato visar sig inte enbart innebära en förändring av struktur, utan en ny väg till strategisk och kulturell utveckling. I mötet mellan stormaktens systematik och småstatens flexibilitet kan något nytt växa fram, en gemensam, dynamisk förståelse av samverkan där svensk särprägel kan utvecklas, i sin nya mening och i ett större strategiskt sammanhang. Hur det ska omsättas för att forma det nya, hela vägen från doktrin till praktik från systemutformning, till taktik (eller vice versa) kan förståelsen bidra i det praktiska (slag-) fältet som alliansen opererar i. Det uppstår positiva effekter med militära allianser men förstår vi hur samverkan ska inverka på medlemmarna kan verkan, verklig militär verkan uppnås. Eller med andra ord, bli fullt ut integrerade.

6. LITTERATUR OCH REFERENSFÖRTECKNING

- Alvinus, A., Nilsson, S., Sjöln, C., & Larsson, G. (2023). Organizational Changes and their Presumptive Effect on the Military Families. *Scandinavian Journal of Military Studies*, 6(1), 225–238. <https://doi.org/10.31374/sjms.188>
- Arve, S. (2023). *Air Power Considerations for a Small State*. Centre for Air Power Studies (CAPS). <https://capsindia.org/wp-content/uploads/2023/07/6-Sten-Arve.pdf>
- Bacchi, C. (2012). Why Study Problematizations? Making Politics Visible. *Open Journal of Political Science*, 02(01), 1–8. <https://doi.org/10.4236/ojps.2012.21001>
- Bacchi, C. (2014). *Analysing Policy: What's the Problem Represented to be?* Pearson.
- Banka, A. (2025). Dangerous allies? Small states and great power entrapment risks. *European Journal of International Security*, 1–20. <https://doi.org/10.1017/eis.2025.16>
- Bergström, G., & Boréus, K. (2018). *Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Studentlitteratur.
- Bleiker, R. (2015). Pluralist Methods for Visual Global Politics. *Millennium: Journal of International Studies*, 43(3), 872–890. <https://doi.org/10.1177/0305829815583084>
- Burczynska, M. E. (2019). Multinational cooperation: Building capabilities in small air forces. *European Security*, 28(1), 85–100. <https://doi.org/10.1080/09662839.2019.1584102>
- Drake, P., & Heath, L. (2011). Thinking about ethical considerations. In *Practitioner Research at Doctoral Level* (pp. 57–68). Routledge.
- Dyčka, L., Rökk, T., & Śliwa, Z. (2020). Defence strategies of the smaller NATO states—A comparative study. *Vojenské Rozhledy*, 29(4), 023–045. <https://doi.org/10.3849/2336-2995.29.2020.04.023-045>

- Farrell, T., Terriff, T., Terry, T., Farrell, T., & Frans, O. (2020). Military Transformation in NATO: A Framework for Analysis. In *A Transformation Gap?* (pp. 1–13). Stanford University Press.
- Finkel, M. (2011). *On Flexibility: Recovery from Technological and Doctrinal Surprise on the Battlefield*. Stanford University Press.
- Firing, K., Owesen, V., & Moen, F. (2020). Organizational Learning Through Debriefing: The Process of Sharing and Hiding Knowledge. *Scandinavian Journal of Military Studies*, 3(1), 169–182. <https://doi.org/10.31374/sjms.54>
- Försvarsmakten. (2022). *Militärstrategisk doktrin – MSD 22 (Version 2.0)*.
- Gray, C. S. (2010). *The Strategy Bridge: Theory for Practice*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199579662.001.0001>
- Guillemin, M., & Gillam, L. (2004). Ethics, Reflexivity, and “Ethically Important Moments” in Research. *Qualitative Inquiry*, 10(2), 261–280. <https://doi.org/10.1177/1077800403262360>
- Huntington, S. P. (1957). *The Soldier and the State: The Theory and Politics of Civil–Military Relations*. Harvard University Press.
- Knopf, J. W. (2006). Doing a Literature Review. *PS: Political Science & Politics*, 39(1), 127–132. <https://doi.org/10.1017/S1049096506060264>
- Lambert-Deslandes, E. (2025, July 17). The Perils of Attractiveness: Small States on NATO’s Eastern Flank Facing American Uncertainty. *Network for Strategic Analysis (NSA)*. <https://ras-nsa.ca/the-perils-of-attractiveness-small-states-on-natos-eastern-flank-facing-american-uncertainty/>

- Mathiasen, A. (2022). How Small States Pursue National Ends in Theater-Specific Military Deployments. *Scandinavian Journal of Military Studies*, 5(1).
<https://doi.org/10.31374/sjms.142>
- Mathiasen, J. W. (2022). Looking beyond Great Power Prestige: How Small States Pursue National Ends in Theater-Specific Military Deployments. *Scandinavian Journal of Military Studies*, 5(1), 149–164. <https://doi.org/10.31374/sjms.142>
- NATO. (2018). *Joint Air Power Strategy*. NATO Headquarters.
- NATO Standardization Office. (2022). *Allied Joint Doctrine* (Edition E, Version 1, AJP-01). NATO Standardization Office.
- Nisser, J. (2021). Implementing military doctrine: A theoretical model. *Comparative Strategy*, 40(3), 305–314. <https://doi.org/10.1080/01495933.2021.1912514>
- Nisser, J. (2024). Aligning tactics with strategy: Vertical implementation of military doctrine. *Journal of Strategic Studies*, 47(4), 451–473.
<https://doi.org/10.1080/01402390.2023.2284632>
- Pape, R. A. (1996). *Bombing to Win: Air Power and Coercion in War*. Cornell University Press. <https://www.jstor.org/stable/10.7591/j.ctt1287f6v>
- Pashakhanlou, A. H. (2021). The Underdog's Model: A Theory of Asymmetric Airpower. *Air & Space Power Journal*, 35(4), 6–22. Military Database; ProQuest Central (2630948407).
- Pedersen, R. B., & Reykers, Y. (2020). Show them the flag: Status ambitions and recognition in small state coalition warfare. *European Security*, 29(1), 16–32.
<https://doi.org/10.1080/09662839.2019.1678147>

- Riemann, M. (2023). Studying Problematizations: The Value of Carol Bacchi's 'What's the Problem Represented to be?' (WPR) Methodology for IR. *Alternatives: Global, Local, Political*, 48(2), 151–169. <https://doi.org/10.1177/03043754231155763>
- Sweijts, T., & Osinga, F. (2021). Conclusion: Insights from Theory and Practice. In F. Osinga & T. Sweijts (Eds.), *NL ARMS Netherlands Annual Review of Military Studies 2020* (pp. 503–530). T.M.C. Asser Press. https://doi.org/10.1007/978-94-6265-419-8_26
- Takabatake, F. (2024). NATO's Approach to Multi-Domain Operations: From the Perspective of the Economics of Alliances. *Defence and Peace Economics*, 35(3), 281–294. <https://doi.org/10.1080/10242694.2023.2235502>
- Terriff, T., & Osinga, F. (2020). The Diffusion of Military Transformation to European Militaries. In *A Transformation Gap?* (pp. 187–210). Stanford University Press. <https://doi.org/10.1515/9780804781800-011>
- Thaler, K. M. (2017). Mixed Methods Research in the Study of Political and Social Violence and Conflict. *Journal of Mixed Methods Research*, 11(1), 59–76. <https://doi.org/10.1177/1558689815585196>
- The Smaller NATO Air Forces: In Search of a Viable Niche. (2018). *Whitehall Papers*, 94(1), 57–66. <https://doi.org/10.1080/02681307.2018.1696579>
- Vaidotas, U. (2015). The Relevance and Influence of Small States in NATO and the EU Common Foreign and Security Policy. *Lithuanian Annual Strategic Review*, 13. <https://doi.org/10.1515/lasr-2015-0004>
- Vetenskapsrådet. (2024). *God forskningsсед 2024*. Vetenskapsrådet.
- Warden, J. A. (1988). *The Air Campaign: Planning for Combat*. National Defense University Press.